

Interbibliothecair leenverkeer

Driekwart van de bibliotheekleden reserveert jaarlijks een boek – veelal bij de eigen bibliotheek, maar regelmatig ook bij een andere bibliotheekorganisatie, binnen of buiten de provincie. Het interbibliothecair leenverkeer (IBL) geeft elk bibliotheeklid toegang tot de collecties van alle openbare bibliotheken in Nederland. De provinciale ondersteuningsinstellingen (POI's) zijn verantwoordelijk voor de distributie van de materialen. IBL vindt vooral binnen de provinciegrenzen plaats.

IBL wettelijke taak POI's

Vanuit de [Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen](#) (Wsob) zijn de provinciale ondersteuningsinstellingen (POI's) verantwoordelijk voor de distributie van materialen in het kader van het interbibliothecair leenverkeer. Deelname aan het interbibliothecaire leenverkeer houdt volgens de wet in ieder geval de volgende zaken in:

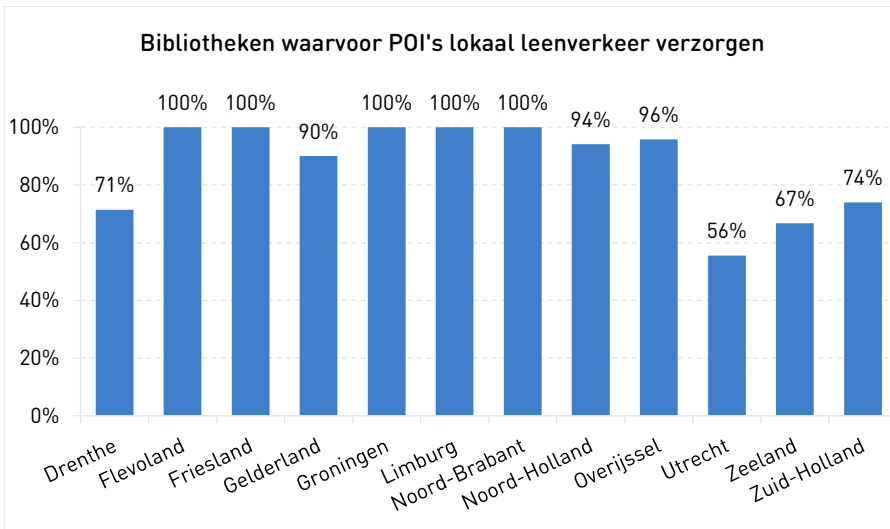
- › Het op verzoek van een lokale bibliotheek ter beschikking stellen van fysieke werken ten behoeve van gebruikers van die bibliotheek;
- › Het op verzoek van een gebruiker doen van een verzoek als bedoeld in bovenstaand punt aan de daarvoor in aanmerking komende bibliotheek;
- › De distributie van fysieke werken door provinciale ondersteuningsinstellingen.

Wat zijn de taken van de POI's?

POI's ondersteunen openbare bibliotheken bij hun werkzaamheden. Samen vormen de POI's een landelijk dekkend netwerk en zijn ze verenigd in de [Stichting Samenwerkende POI's Nederland](#) (SPN). Vanuit de [Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen](#) (Wsob) zijn de POI's verantwoordelijk voor interbibliothecair leenverkeer (IBL) en de ontwikkeling van innovaties ten behoeve van lokale bibliotheken. Daarnaast verlenen POI's ook niet-gesubsidieerde diensten, waarvoor de openbare bibliotheken een vergoeding betalen. POI's zijn actief op het gebied van digitale dienstverlening en infrastructuur, collectiebeleid, IBL, bedrijfsvoering, innovatie en leesbevordering. Niet elke POI voert precies dezelfde taken uit. In 2018 waren acht POI's werkzaam in de branche.

Vooral vervoer binnen provincie

Verreweg de meeste materialen die via het IBL worden verspreid, blijven binnen de provinciegrenzen. In 2018 ging het landelijk om zo'n 1,4 miljoen aanvragen binnen de provincie. Het IBL betreft slechts een klein deel van het totaal aantal uitleningen van openbare bibliotheken. Van alle 66,5 miljoen uitleningen werd 98% uit de collectie van de eigen bibliotheekorganisatie afgehandeld en 99,9% werd binnen de provincie en met de collectie van Muziekweb afgehandeld. Voor slechts 0,1% van het totaal aantal uitleningen werd gebruik gemaakt van collecties van bibliotheken buiten de provincie (Van de Burgt & Van de Hoek, 2019). Dit is in lijn met de normen uit het Gezamenlijk Collectieplan (KB, 2016). In 2018 werden circa 40 duizend materialen aangevraagd bij bibliotheken uit andere provincies en ruim 140 duizend materialen bij Muziekweb.

Bron: Van de Burgt & Van de Hoek, 2019.

Wat is de norm voor IBL?

Het overgrote deel van de lokale klantvraag handelen bibliotheken af met hun eigen collectie of met die van andere bibliotheken binnen provincie. In lijn hiermee is in het Gezamenlijk Collectieplan afgesproken dat lokale bibliotheken 95% van de klantvraag vanuit hun eigen collectie afhandelen en dat 99,9% van de klantvraag binnen de provincie moet worden afgehandeld (KB, 2016; KB, 2019).

Welke bibliotheken kunnen landelijk leveren?

In 2018 konden alleen de [PLUSbibliotheken](#) en [Muziekweb](#) landelijk leveren. De PLUSbibliotheken waren tot 2017 veelal 'de erfgenamen' van de oude stadsbibliotheken, met een bijzondere collectiefunctie. Deze doorgaans grotere bibliotheken collectioneren wetenschappelijke literatuur op HBO+ niveau. Vanaf medio 2019 kunnen, naar aanleiding van het gezamenlijk collectieplan en de herijking van de plusfunctie, alle bibliotheken landelijk leveren (KB, 2019).

De PLUSbibliotheken zijn Tresaor (Leeuwarden), ZB Middelburg, de nieuwe bibliotheek | Stad (Almere), Centre Céramique (Maastricht), Centrale Bibliotheek (Den Haag), Bibliotheek de Witte Dame (Eindhoven), Athenaeum Bibliotheek (Deventer), Groningen Forum: Centrum (Groningen), de Bibliotheek Zuid-Kennemerland (Haarlem), OBA Oosterdok (Amsterdam), de Bibliotheek Utrecht (Utrecht), de Bibliotheek Tilburg Centrum (Tilburg), Bibliotheek Rotterdam (Rotterdam), de Bibliotheek Rozet (Arnhem).

Wat is Muziekweb?

[Muziekweb](#) is de nationale, Nederlandse muziekbibliotheek, voorheen de Centrale Discotheek Rotterdam (CDR). De Stichting Centrale Discotheek Rotterdam werd opgericht in 1961, met smaakverbreding en muzikale ontwikkeling als grondbeginselen. Met dit doel werden in eerste instantie lp's uitgeleend, vanaf 1982 cd's en later ook muziek-dvd's. Tegenwoordig is uitlenen niet meer de kerntaak; Muziekweb richt zich met name op digitale diensten. Nog altijd staat kennismaking met muziek en verbreding van smaak voorop. Bibliotheekleden kunnen materialen lenen uit de collectie van Muziekweb. De tarieven en voorwaarden die voor het lenen in rekening worden gebracht bij de klant, worden niet door Muziekweb vastgesteld, maar door de bibliotheek (Muziekweb, 2017).

Aangevraagde en geleverde materialen via IBL, 2018

Provincie	Aangevraagd ^a Totaal	Aangevraagd binnen provincie	Aangevraagd bij andere provincie ^b	Aangevraagd bij Muziekweb	Totaal aantal uitleningen inclusief IBL
Drenthe	169.259	164.226	1.303	3.730	2.344.834
Flevoland	50.650	48.543	1.190	917	1.634.086
Friesland	93.301	89.798	2.312	1.191	3.006.414
Gelderland	182.371	161.674	7.005	13.692	9.844.826
Groningen	116.301	98.397	1.897	16.007	2.954.775
Limburg	53.862	47.284	1.819	4.759	3.157.878
Noord-Brabant	37.688	25.250	4.458	7.980	9.031.659
Noord-Holland	168.861	129.802	4.866	34.193	9.137.605
Overijssel	265.616	256.337	6.593	2.686	6.439.601
Utrecht	71.082	58.923	3.123	9.036	5.340.001
Zeeland	99.755	94.744	1.479	3.532	1.540.477
Zuid-Holland	258.986	211.873	4.164	42.949	12.104.609
Totaal	1.567.732	1.386.851	40.209	140.672	66.536.765

Bron: Van de Burgt & Van de Hoek, 2019.

a) Let op: het gaat hier om het totaal aantal gehonoreerde aanvragen. Aanvragen die om diverse redenen niet zijn gehonoreerd en dus niet tot een levering hebben geleid, zijn hier in niet meegerekend.

b) De aanvragen bij een andere provincie zijn inclusief leveringen uit universiteitsbibliotheken.

Leeswijzer tabel *Aangevraagde en geleverde materialen via IBL, 2018*

Op provinciaal niveau toont deze tabel bijvoorbeeld dat leden van de openbare bibliotheken in de provincie Drenthe in totaal 169 duizend exemplaren hebben aangevraagd. Hiervan zijn 164 duizend aanvragen door bibliotheekorganisaties binnen de provincie afgehandeld en ruim duizend door bibliotheekorganisaties elders in het land. Ook is te zien dat vanuit Drenthe geen enkel exemplaar aan een bibliotheek buiten de provincie geleverd is. Dit komt omdat in 2018 enkel PLUSbibliotheken landelijk konden leveren en in Drenthe geen PLUSbibliotheek aanwezig was.

POI's vervoeren meeste materialen

Het is de POI die de verplaatsingen binnen de provincie uitvoert. Deze haalt het aangevraagde materiaal op bij de leverende bibliotheek en bezorgt het bij de aanvragende bibliotheek. Ook het transport terug naar de leverende bibliotheek wordt verzorgd door de POI. Voor het transport buiten de provincie wordt naast het eigen transport ook gebruikgemaakt van de nachtdistributieservice van een extern distributiebedrijf.¹ De POI in de provincie van de leverende bibliotheek haalt het aangevraagde materiaal eerst op bij de leverende bibliotheek. Daarna wordt het per nachttransport door het distributiebedrijf vervoerd naar de POI in de provincie van de vragende bibliotheek. Deze POI vervoert het boek vervolgens naar de vragende bibliotheek. Voor de retourzending wordt hetzelfde proces in omgekeerde volgorde gevolgd. Dit betekent dat het totaal aantal aangevraagde materialen buiten de provincie twee keer door POI's en twee keer door het distributiebedrijf wordt vervoerd. Naast het vervoer tussen bibliotheken binnen en buiten de provincie, verzorgen POI's vaak ook het transport van materialen tussen de vestigingen van één bibliotheek organisatie. In Flevoland, Friesland, Groningen, Limburg en Noord-Brabant verzorgen de POI's het lokale leenverkeer voor alle bibliotheekorganisaties in de provincie (Van de Burgt & Van de Hoek, 2019).

Driekwart bibliotheekleden reserveert boeken

Uit onderzoek van BiebPanel blijkt dat circa driekwart van de bibliotheekleden jaarlijks weleens een boek reserveert bij de bibliotheek. De meeste leden die boeken reserveren, doen dat bij de

¹ Met uitzondering van het vervoer tussen de provincies Noord- en Zuid-Holland (Probiblio) en Brabant en Tilburg (Cubiss). Het vervoer van materialen tussen deze provincies wordt door de gezamenlijke POI verzorgd. Ook in Gelderland en Overijssel (Rijnbrink) vervoerde de gezamenlijke POI over de provincie grenzen heen. Daarnaast wordt in deze provincies deels gebruikgemaakt van een extern distributiebedrijf.

eigen bibliotheekvestiging of -organisatie. Ruim een derde van de leden die reserveren (37%) heeft in 2017 boeken van een andere bibliotheek in de provincie gereserveerd; 13% deed dat bij een bibliotheek in een andere provincie. Bibliotheekleden reserveren met name omdat boeken zijn uitgeleend of niet aanwezig zijn in de collectie. De meeste reserveringen worden gemaakt via de website van de bibliotheek en in mindere mate via medewerkers of de app. Voor oudere bibliotheekleden spelen medewerkers een grotere rol bij het reserveren van boeken. Het maken van een reservering wordt als gemakkelijk en snel ervaren, maar men zou het op prijs stellen als bij het maken van een reservering wordt aangegeven wanneer het boek beschikbaar komt. Jongere bibliotheekleden zijn daarbij minder lang bereid te wachten op een gereserveerd boek dan ouderen (Probiblio, 2018).

Bronnen

- > Burgt, A. van de & Hoek, S. van de (2019). [*Bibliotheekstatistiek 2018*](#). Den Haag: KB.
- > KB (2016). [*Gezamenlijk collectieplan. Beleidskader collectiebeleid voor het netwerk van openbare bibliotheekvoorzieningen*](#).
- > KB (2019). [*Landelijke beschikbaarheid van collecties. Een nieuwe aanpak in het openbaar bibliotheeknetwerk*](#).
- > Muziekweb (2017). [*Brochure 2017*](#).
- > Probiblio (2018). [*Customer Journey rondom reserveren & verlengen. Rapportage totale BiebPanel - Maart 2018*](#). Hoofddorp: Probiblio.